

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/36/28/93

**OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO -
PROBLEM BLISKI CZY DALEKI?**

Komunikat z badań

Warszawa, marzec 1993 r.

UWAGA: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO - PROBLEM BLISKI CZY DALEKI?

- ◆ Zatrucie środowiska naturalnego zajmuje obok przestępczości pierwsze miejsce na liście zagrożeń cywilizacyjnych.

- ◆ Blisko 80% respondentów wyraża swoje zaniepokojenie stanem środowiska naturalnego w naszym kraju, a prawie połowa badanych uważa, że mieszka na terenie skażonym ekologicznie.

- ◆ Deklarowane obawy nie pozostają w żadnym związku z podejmowaniem działań zmniejszających zagrożenie zdrowia wskutek zanieczyszczenia środowiska.

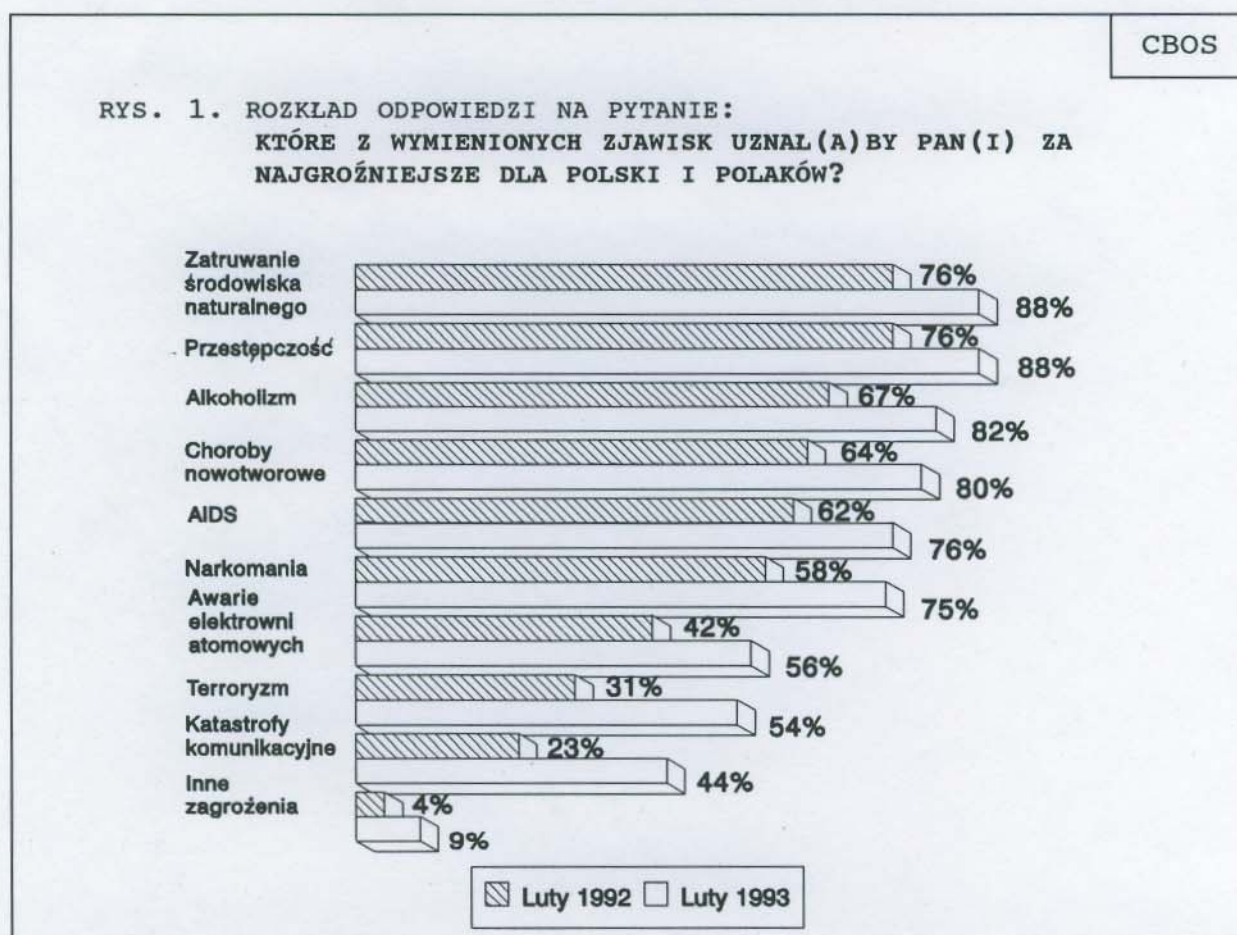
- ◆ Zdaniem respondentów, problemem ekologii powinny zajmować się władze gminne i wojewódzkie, a rezultaty ich działania zależą w pierwszej kolejności od poprawy warunków finansowych tych instytucji.

- ◆ Skuteczność działania władz na rzecz ochrony środowiska jest nisko oceniana. Za względnie najskuteczniejsze uznano władze szczebla wojewódzkiego i gminnego. W ciągu roku najbardziej poprawiły się opinie badanych o działalności władz tego szczebla.

Zatrucie środowiska naturalnego a inne zagrożenia cywilizacyjne

W opinii respondentów CBOS¹ zatrucie środowiska naturalnego jest - na równi z przestępczością - najgroźniejszym dla naszego kraju skutkiem rozwoju cywilizacji. Skażenia ekologiczne i przestępczość zajmują pierwsze miejsce na liście zagrożeń cywilizacyjnych i wyprzedzają takie zjawiska, jak: nałogi (alkoholizm, narkomania), choroby (rak, AIDS), terroryzm oraz katastrofy jądrowe i komunikacyjne.

W porównaniu z rokiem ubiegłym² wzrosła liczba osób wskazujących wszystkie zjawiska wymienione na liście zagrożeń (rys. 1). Prawdopodobnie jest to efekt globalnego wzrostu poziomu lęku i obaw o przyszłość w polskim społeczeństwie.

¹ Badanie zrealizowano w dniach 28 stycznia - 2 lutego 1993 roku na 1188-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski. Pytania dotyczące ekologii zadano na zlecenie Instytutu na Rzecz Ekorozwoju oraz Ministerstwa Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa.

² Większość pytań omówionych w niniejszym komunikacie pochodzi z badania "Środowisko i sprawy publiczne" przeprowadzonego przez CBOS w dniach 6-12 lutego 1992 roku.

Opinie, że zanieczyszczenie środowiska naturalnego jest najgroźniejszym dla Polski skutkiem rozwoju cywilizacji, wyraziło blisko 90% respondentów (w roku ubiegłym 76%). Doniosłość problematyki ekologicznej dostrzegają najczęściej mieszkańcy regionu zachodniego³ (94%) oraz osoby legitymujące się wykształceniem średnim i wyższym (odpowiednio 92% i 95%)⁴.

Należy jednak podkreślić, że obecnie poglądy respondentów na ten temat są znacznie bardziej jednomyślne niż rok temu. Dotyczy to zwłaszcza rolników, którzy w roku ubiegłym byli grupą społeczno-zawodową najbardziej obojętną wobec problemów ekologii. Tylko 60% ankietowanych rolników wyraziło wówczas⁵ przekonanie, że zanieczyszczenie środowiska jest największym zagrożeniem dla kraju wynikającym z rozwoju cywilizacji, natomiast w lutym tego roku opinię taką podzielało już 86% rolników.

Wśród wymienionych zagrożeń cywilizacyjnych dwa zjawiska można uznać za związane z problemem ekologii. Są to choroby nowotworowe (rak) i awarie elektrowni atomowych. Związek ten występuje także w świadomości społecznej. Respondenci, którzy uważają zanieczyszczenie środowiska naturalnego za najgroźniejszy skutek rozwoju cywilizacji, znacznie częściej niż pozostali sądzą również, że groźne są choroby nowotworowe i katastrofy jądrowe.

Dlaczego zachodzi konieczność dbania o stan środowiska naturalnego? Problem ten został postawiony przed respondentami w formie pytania otwartego.

Powody, dla których należy dbać o czystość środowiska, to przede wszystkim zdrowie oraz zdrowe warunki życia własne i innych ludzi. Ten typ myślenia o problematyce ekologii dominuje wśród respondentów. Niewiele osób (około 6%) troszczy się natomiast o egzystencję zwierząt i roślin, a jeszcze mniej (około 4%) myśli o przyrodzie w kategoriach globalnych, tzn. w kategoriach całego ekosystemu.

³ Region zachodni obejmuje województwa: gorzowskie, jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie, wrocławskie i zielonogórskie.

⁴ Zob. tabele aneksowe.

⁵ Dane dotyczące ubiegłego roku pochodzą z badania "Środowisko i sprawy publiczne" - patrz przypis 2.

Opinię, że zanieczyszczenie środowiska naturalnego jest najgroźniejszym dla Polski skutkiem rozwoju cywilizacji, wyraziło blisko 90% respondentów (w roku ubiegłym 76%). Doniosłość problematyki ekologicznej dostrzegają najczęściej mieszkańcy regionu zachodniego³ (94%) oraz osoby legitymujące się wykształceniem średnim i wyższym (odpowiednio 92% i 95%)⁴.

Należy jednak podkreślić, że obecnie poglądy respondentów na ten temat są znacznie bardziej jednomyślne niż rok temu. Dotyczy to zwłaszcza rolników, którzy w roku ubiegłym byli grupą społeczno-zawodową najbardziej obojętną wobec problemów ekologii. Tylko 60% ankietowanych rolników wyraziło wówczas⁵ przekonanie, że zanieczyszczenie środowiska jest największym zagrożeniem dla kraju wynikającym z rozwoju cywilizacji, natomiast w lutym tego roku opinię taką podzielało już 86% rolników.

Wśród wymienionych zagrożeń cywilizacyjnych dwa zjawiska można uznać za związane z problemem ekologii. Są to choroby nowotworowe (rak) i awarie elektrowni atomowych. Związek ten występuje także w świadomości społecznej. Respondenci, którzy uważają zanieczyszczenie środowiska naturalnego za najgroźniejszy skutek rozwoju cywilizacji, znacznie częściej niż pozostali sądzą również, że groźne są choroby nowotworowe i katastrofy jądrowe.

Dlaczego zachodzi konieczność dbania o stan środowiska naturalnego? Problem ten został postawiony przed respondentami w formie pytania otwartego.

Powody, dla których należy dbać o czystość środowiska, to przede wszystkim zdrowie oraz zdrowe warunki życia własne i innych ludzi. Ten typ myślenia o problematyce ekologii dominuje wśród respondentów. Niewiele osób (około 6%) troszczy się natomiast o egzystencję zwierząt i roślin, a jeszcze mniej (około 4%) myśli o przyrodzie w kategoriach globalnych, tzn. w kategoriach całego ekosystemu.

³ Region zachodni obejmuje województwa: gorzowskie, jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie, wrocławskie i zielonogórskie.

⁴ Zob. tabele aneksowe.

⁵ Dane dotyczące ubiegłego roku pochodzą z badania "Środowisko i sprawy publiczne" - patrz przypis 2.

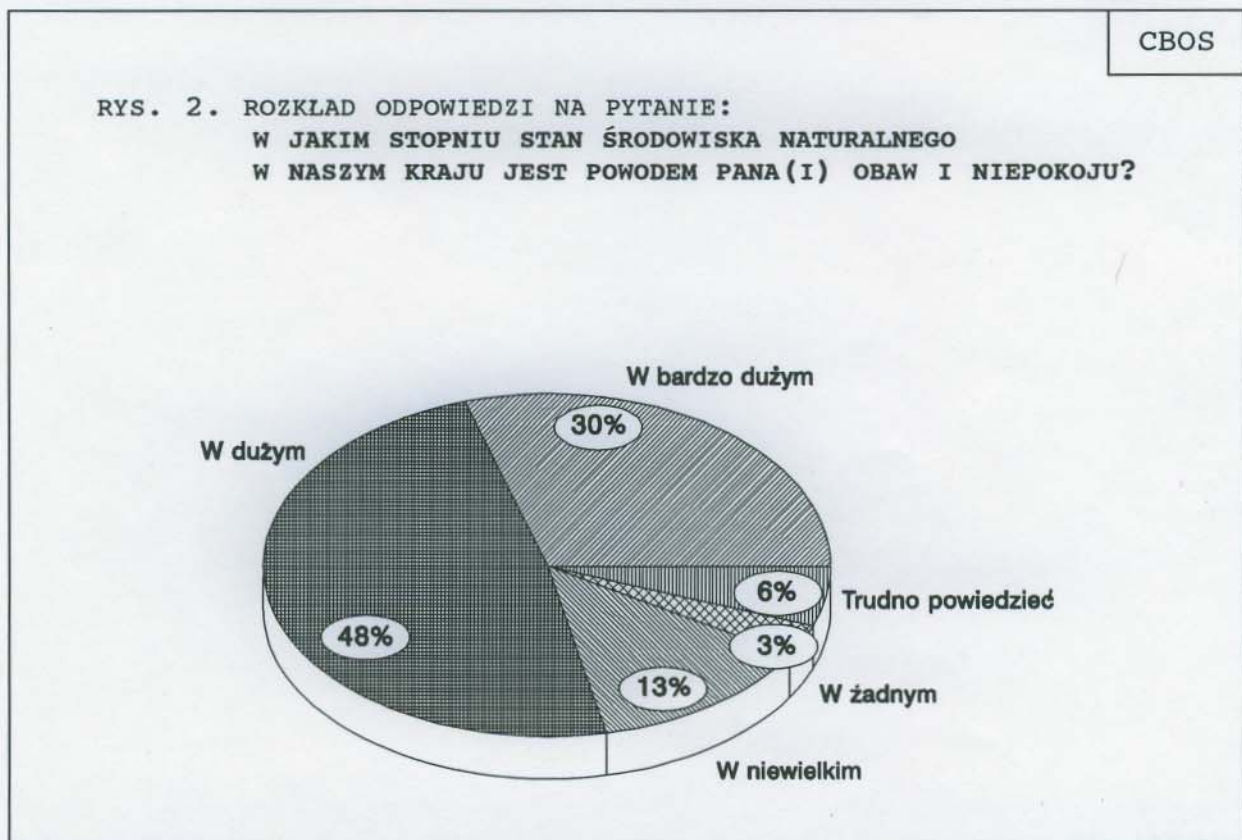
Podobne wnioski nasuwają się podczas analizy rozkładu odpowiedzi na pytanie dotyczące najbardziej niebezpiecznych zagrożeń środowiska w skali świata.

		CBOS
<i>Oto lista zagrożeń stanu środowiska. Które z nich, Pana(i) zdaniem, są najgroźniejsze dla świata? Proszę wskazać nie więcej niż trzy zagrożenia.</i>		
Zmniejszanie się powłoki ozonowej w atmosferze, tak zwana dziura ozonowa		63%
Zanieczyszczenie powietrza powodowane przez przemysł		48%
Zanieczyszczenie rzek, jezior i mórz		47%
Kwaśne deszcze		38%
Wycinanie lasów tropikalnych, powodujące zaburzenia klimatyczne		29%
Ocieplanie się klimatu na Ziemi, tak zwany efekt szklarniowy		27%
Ginięcie niektórych gatunków zwierząt i roślin		16%
Wszystkie są równie groźne dla świata		11%
Wyczerpywanie się surowców naturalnych		8%
Trudno powiedzieć		1%

Wydaje się, że wyrażenie "najgroźniejsze dla świata" jest rozumiane przez większość respondentów jako "najgroźniejsze dla gatunku ludzkiego". Listę zagrożeń otwierają bowiem: "dziura ozonowa", skażenie powietrza przez zakłady przemysłowe oraz zanieczyszczenie rzek, jezior i mórz. Zjawiska te mogą być uważane za bezpośrednio związane z życiem i zdrowiem ludzi, a ponadto stanowią palący problem ekologiczny naszego kraju. Los lasów tropikalnych, ginących gatunków zwierząt i roślin został potraktowany jako problem drugorzędny.

Obawy o stan środowiska naturalnego

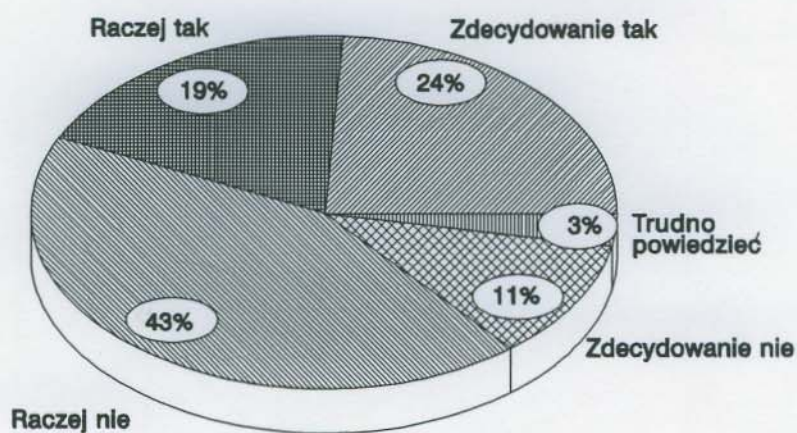
Od ubiegłego roku liczba respondentów zaniepokojonych stanem środowiska naturalnego nie zmieniła się, mimo iż wzrosła liczba osób doceniających wagę problematyki ekologicznej. Zanieczyszczenie środowiska w Polsce budzi - podobnie jak rok temu - niemal powszechny niepokój, chociaż nie wszyscy respondenci odczuwają go w jednakowym stopniu (rys. 2).

Obawy o stan środowiska wyrażają najczęściej osoby z wyższym wykształceniem (94%), mieszkańcy miast (88%) oraz badani z regionu południowo-zachodniego⁶ (89%), najrzadziej zaś rolnicy (61%). Ponadto na stopień zaniepokojenia stanem środowiska naturalnego w Polsce ma wpływ ocena tego stanu w miejscu zamieszkania. Respondenci, którzy uważają, że ich miejscowość znajduje się na terenie o szczególnie zatrutym środowisku, częściej niż pozostali traktują skażenia ekologiczne jako ważny i niepokojący problem.

⁶ Region południowo-zachodni obejmuje województwa: bielskie, częstochowskie, katowickie i opolskie.

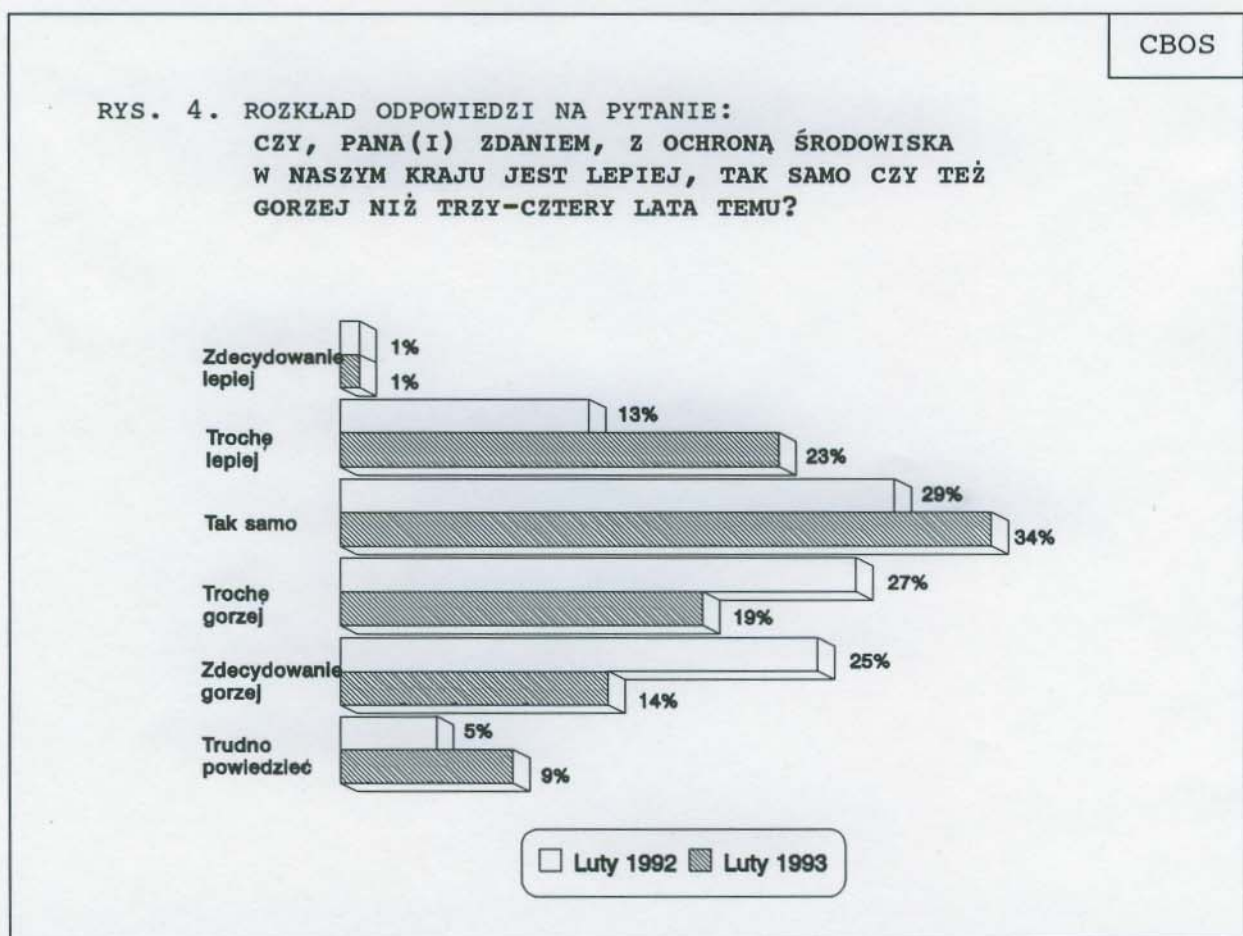
RYS. 3. ROZKŁAD ODPOWIEDZI NA PYTANIE:
CZY PANA (I) MIEJSCOWOŚĆ LEŻY NA TERENIE,
KTÓRY ZALICZYŁ (A) BY PAN (I) DO OBSZARÓW
O SZCZEGÓLNIE ZATRUTYM ŚRODOWISKU?

Oceniając stan środowiska w miejscu zamieszkania niemal połowa respondentów uznała, że ich miejscowość znajduje się na terenie o szczególnie zatrutym środowisku (odpowiedzi "raczej tak" i "zdecydowanie tak"). Czy wynikające z tego faktu poczucie zagrożenia ma jakiś związek z podejmowaniem inicjatyw proekologicznych lub innymi czynnościami, zmierzającymi do ochrony własnego zdrowia? Okazuje się, że związek taki nie występuje. Deklarowane poczucie zagrożenia nie współwystępuje ani z przekonaniem o posiadaniu wpływu na stan środowiska we własnej miejscowości, ani z gotowością do podejmowania indywidualnych wysiłków na rzecz jego ochrony. Nie ma też związku między poczuciem zagrożenia a takimi działaniami profilaktycznymi, jak: korzystanie z ujęć czystej wody, stosowanie filtrów i spożywanie tzw. zdrowej żywności.

Co się zmieniło w działaniach na rzecz środowiska?

Poprawę w działaniach mających na celu ochronę środowiska widzi obecnie więcej ankietowanych niż przed rokiem, mniej osób niż rok wcześniej zauważa natomiast pogorszenie w tej dziedzinie (rys. 4).

Okolo 1/3 respondentów uważa, że obecnie środowisko naturalne w naszym kraju jest gorzej chronione niż kilka lat temu (1/2 w roku ubiegłym), natomiast blisko 1/4 badanych zauważyła poprawę.

Co wpływa na poprawę stanu środowiska naturalnego?

Spośród czynników, od których w największym stopniu zależy poprawa stanu środowiska, respondenci podobnie jak rok temu najczęściej wybierali sytuację finansową państwa i gmin oraz położenie przez rząd większego nacisku na sprawy ochrony środowiska. W ciągu roku wzrósł jedynie odsetek osób wskazujących na znaczenie zmiany postaw społecznych wobec problematyki ekologicznej, choć wzrost ten jest niewielki (około 5%).

		CBOS
<i>Od czego, Pana(i) zdaniem, w największym stopniu zależy poprawa stanu środowiska? Proszę wybrać dwa najważniejsze czynniki.</i>		
Od ogólnej poprawy sytuacji finansowej państwa i gmin		38%
Od położenia przez rząd większego nacisku na sprawy ochrony środowiska		36%
Od zaostrzenia przepisów prawnych w zakresie ochrony środowiska		34%
Od zaostrzenia kontroli i skuteczniejszego egzekwowania istniejącego prawa		31%
Od uznania przez nasze społeczeństwo czystego środowiska za ważny problem		30%
Od zwiększenia aktywności władz lokalnych w dziedzinie ochrony środowiska		20%
Trudno powiedzieć		6%

Rolę świadomości ekologicznej obywateli podkreślają najczęściej respondenci z wyższym wykształceniem oraz mający wysoki status społeczny, mieszkańcy miast, a także osoby młode.

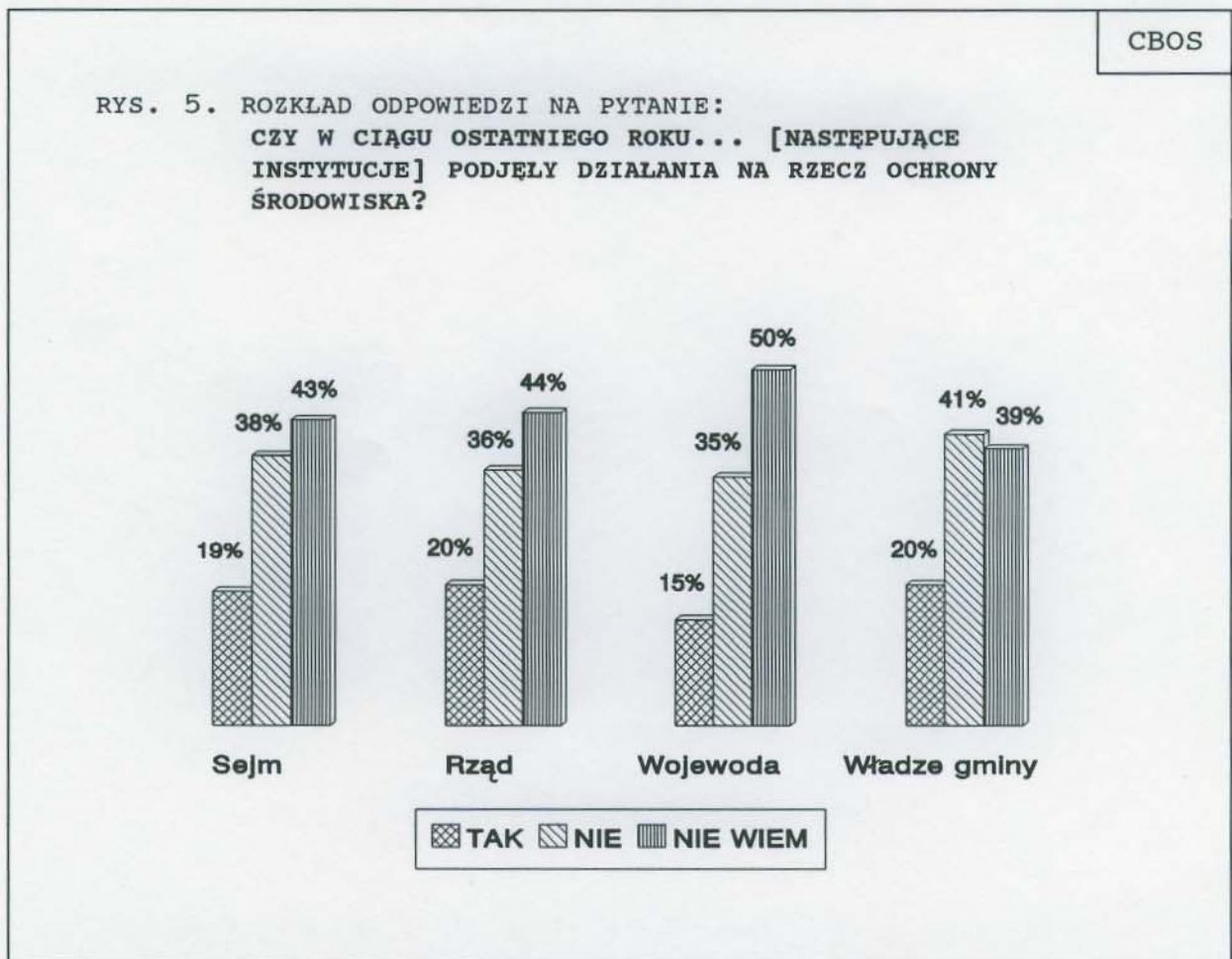
Ochrona środowiska naturalnego w działalności władz różnego szczebla

Dotychczasowa analiza danych pozwala stwierdzić brak gotowości społeczeństwa do podejmowania indywidualnych działań na rzecz ochrony środowiska w miejscu zamieszkania. Również rozkład odpowiedzi na niżej przytoczone pytanie wskazuje, że - zdaniem respondentów - odpowiedzialność za stan środowiska powinna spoczywać przede wszystkim na władzach gminnych i wojewódzkich, w dalszej zaś kolejności na władzach centralnych. Tylko 1/4 ankietowanych uważa, że stan środowiska jest sprawą ich własnej inicjatywy. Niewielka rola w działaniach na rzecz ochrony środowiska jest przypisywana także partiom ekologicznym oraz stowarzyszeniom i społecznym organizacjom ekologicznym.

Od zeszłego roku oceny respondentów w tym względzie pozostały bez zmian.

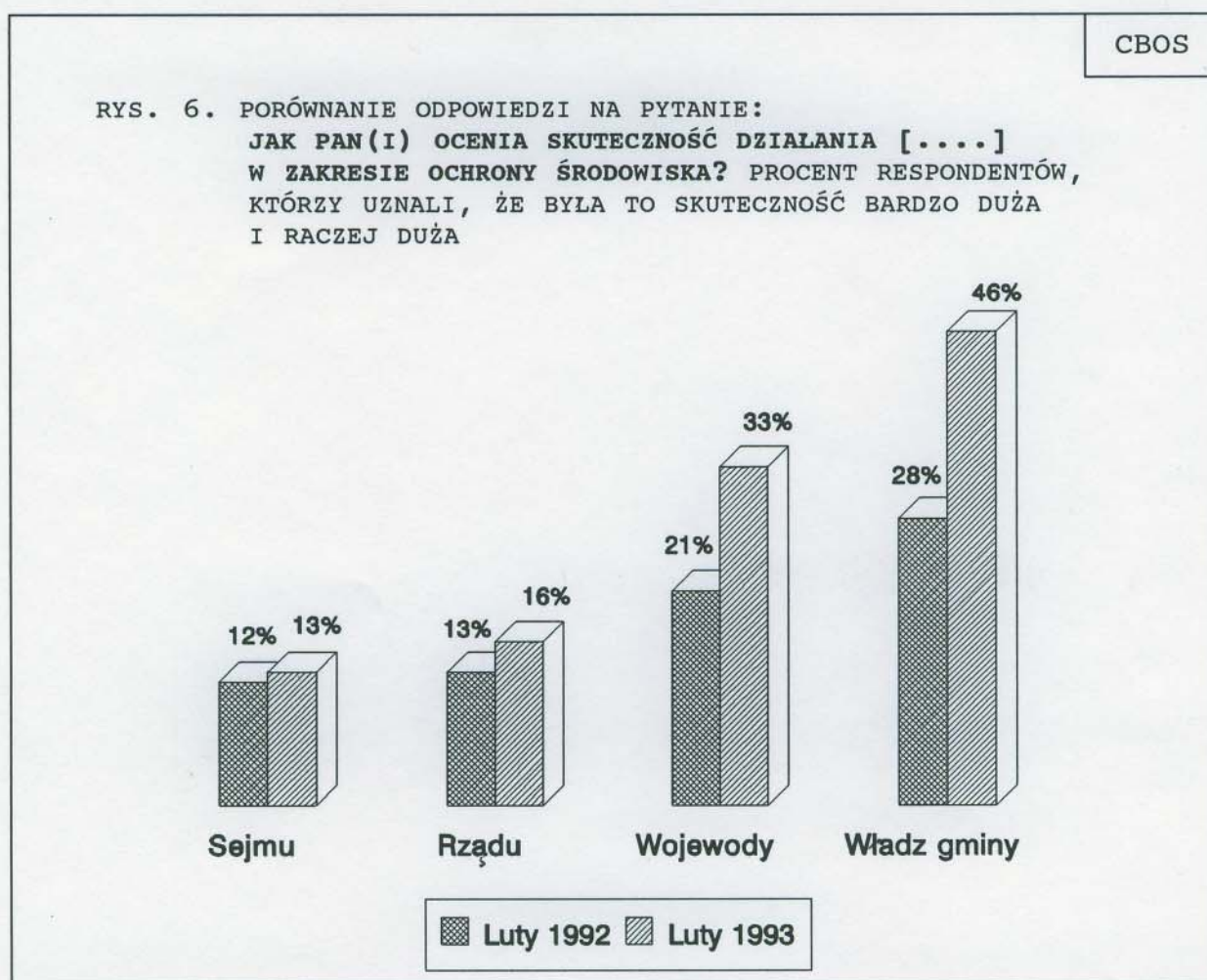
		CBOS
<i>Kto przede wszystkim powinien podejmować działania na rzecz poprawy stanu środowiska w Pana(i) miejscowości? Proszę wybrać nie więcej niż dwie możliwości.</i>		
Władze lokalne gminy, w której Pan(i) mieszka		63%
Władze wojewódzkie, wojewoda		40%
Władze centralne, rząd		25%
Mieszkańcy miasta, gminy w ramach akcji społecznych		24%
Dyrekcje przedsiębiorstw z terenu gminy		22%
Partie ekologiczne		9%
Stowarzyszenia i społeczne organizacje ekologiczne		6%
Trudno powiedzieć		5%

Zapytani o działalność ekologiczną władz różnych szczebli respondenci najczęściej stwierdzali, że nic o takiej działalności nie wiedzą (w każdym przypadku blisko połowa badanych). Znaczna grupa badanych wyraziła także opinię, że wymienione instytucje w ciągu minionego roku nie podjęły żadnych konkretnych wysiłków na rzecz poprawy stanu środowiska (rys. 5).

Niewiele więcej ankietowanych niż rok temu wykazuje się wiedzą o działalności ekologicznej różnych instytucji władzy. Wzrósł natomiast odsetek osób deklarujących brak informacji na ten temat.

Ocena skuteczności działania władz w dziedzinie ekologii jest dość niska⁷. Stosunkowo najlepiej (podobnie jak w roku ubiegłym) są oceniane przedsięwzięcia ekologiczne wojewodów i władz gminnych. Można powiedzieć, że im niższy szczebel władzy, tym wyższa - zdaniem respondentów - skuteczność działania w zakresie ochrony środowiska (rys. 6).

W porównaniu z rokiem ubiegłym poprawiła się ocena skuteczności działań wojewodów i władz gminy, natomiast ocena skuteczności działań Sejmu i rządu pozostała niemal bez zmian. Na stosunek respondentów do działalności Sejmu i rządu na rzecz ochrony środowiska ma zapewne wpływ ogólna, nie związana z problemem ekologii, ocena tych instytucji.

⁷ Dotyczy osób, które zadeklarowały, iż mają informacje na temat działalności ekologicznej wyżej wymienionych instytucji.

★

★

★

Zatruwanie środowiska naturalnego na równi z przestępczością zostało uznane za największe zagrożenie wynikające dla naszego kraju z rozwoju cywilizacji. Jednocześnie wzrosło ogólne poczucie zagrożenia negatywnymi skutkami rozwoju cywilizacji. U podłoża tego zjawiska leży prawdopodobnie globalny wzrost poziomu lęku i obaw o przyszłość w polskim społeczeństwie.

Stan środowiska naturalnego w Polsce budzi niepokój niemal wszystkich respondentów, a prawie połowa ankietowanych uważa, że ich miejscowość znajduje się na terenie skażonym ekologicznie. Obawy te jednak nie pociągają za sobą indywidualnej inicjatywy na rzecz ochrony środowiska ani działań profilaktycznych, takich jak korzystanie z ujęć czystej wody czy spożywanie zdrowej żywności.

Zdaniem respondentów o sprawy ekologii powinny dbać przede wszystkim władze szczebla gminnego i wojewódzkiego. W ciągu roku najbardziej poprawiły się opinie ankietowanych o działalności tych władz i są one najwyżej oceniane pod względem skuteczności działania w zakresie ochrony środowiska. Jednak rezultaty ich pracy - według badanych - zależą głównie od wielkości posiadanych przez nie funduszy.

ANEKS

Tabela 1. Zjawisko cywilizacyjne uznane za najgroźniejsze dla
Polski i Polaków: zatrucie środowiska naturalnego
(%)

	Wybrał(a)	Nie wybrał(a)	Liczba osób
Ogółem	88	12	1184
Płeć			
Mężczyźni	88	12	563
Kobiety	88	12	621
Wiek			
do 24 lat	87	13	82
25-34	92	8	198
35-44	89	11	303
45-54	90	10	194
55-64	83	17	182
65 lat i więcej	86	14	223
Miejsce zamieszkania			
Wieś	85	15	505
Miasto	90	10	679
Miasto			
do - 20 tys	89	11	116
20 - 50 tys.	89	11	104
50 - 100 tys.	91	9	173
100 tys. - 1 mln.	91	9	238
Warszawa	91	9	47
Region			
Północny	86	14	137
Zachodni	94	6	138
Środkowozachodni	91	9	179
Środkowy	90	10	203
Wschodni	82	18	130
Południowo-wschodni	85	15	192
Południowo-zachodni	88	12	205
Wykształcenie			
Podstawowe	85	15	487
Zasadnicze zawodowe	87	13	299
Średnie	92	8	302
Wyższe	95	5	96
Miejsce pracy			
Własne, rodzinne przeds.	88	12	197
Zakład prywatny	91	9	70
Zakład spółdzielczy	90	10	86
Sfera budżetowa	92	8	159
Zakład państwowy	87	13	486
Zakł. sprywat., sp. akcyjna	88	13	56
Grupa społ.-zaw.pracujący			
Kadra kier., inteligencja	92	8	155
Poz. pracownicy umysłowi	90	10	145
Pracownicy fiz.- umysł.	91	9	108
Robotnicy wykwalifikowani	87	13	335
Robotnicy niewykwalifik.	88	12	197
Rolnicy	86	14	125
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	86	14	409
Uczniowie i studenci	96	4	24
Bezrobotni	85	15	117
Gospodynie domowe i inni	88	12	98
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 500 tys.zł	85	15	116
500 tys. - 999 tys.	87	13	373
1000 tys. - 1499 tys.	88	12	336
1500 tys. - 1999 tys.	91	9	171
2000 tys. i powyżej	89	11	164
Ocena własnych war. mater.			
Złe	89	11	529
Średnie	87	13	497
Dobre	91	9	158
Udział w prakt. religijnych			
Częściej niż raz w tyg.	84	16	82
Raz w tygodniu	88	12	561
1 - 3 razy w miesiącu	86	14	189
Kilka razy w roku	90	10	215
Rzadziej	89	11	82
Nigdy	96	4	53

Tabela 2. W jakim stopniu stan środowiska naturalnego w naszym kraju jest powodem Pana(i) obaw i niepokoju?

(%)

	W bardzo dużym	W dużym	W niewielkim	W zasadzie w żadnym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	49	13	3	6	1187
Płeć						
Mężczyźni	30	45	16	3	5	565
Kobiety	29	51	11	3	6	622
Wiek						
do 24 lat	23	52	17	2	5	82
25-34	34	47	13	2	4	198
35-44	32	51	10	4	4	303
45-54	27	51	14	3	5	194
55-64	33	46	14	1	5	183
65 lat i więcej	25	45	14	5	11	225
Miejsce zamieszkania						
Wieś	19	46	19	6	11	508
Miasto	38	50	9	1	2	679
Miasto						
do - 20 tys	23	61	11	1	3	116
20 - 50 tys.	32	53	12	3	0	103
50 - 100 tys.	36	49	10	1	3	174
100 tys. - 1 mln.	47	44	8	1	1	238
Warszawa	43	53	0	0	4	47
Region						
Północny	31	48	15	4	3	137
Zachodni	25	46	17	4	7	138
Środkowozachodni	26	53	16	2	3	179
Środkowy	32	52	7	3	5	203
Wschodni	19	45	16	5	15	131
Południowo-wschodni	28	47	15	3	7	194
Południowo-zachodni	43	46	8	1	1	205
Wykształcenie						
Podstawowe	21	48	16	5	10	488
Zasadnicze zawodowe	31	49	14	2	4	299
Średnie	37	51	9	2	2	303
Wyższe	51	43	5	0	1	97
Miejsce pracy						
Własne, rodzinne przeds.	21	52	15	5	8	198
Zakład prywatny	36	44	13	1	6	70
Zakład spółdzielczy	37	44	9	2	7	86
Sfera budżetowa	31	54	11	2	2	160
Zakład państwowy	33	46	15	3	3	485
Zakł. sprywat., sp. akcyjna	36	52	9	2	2	56
Grupa społ.-zaw.pracujący						
Kadra kier., inteligencja	44	48	7	0	1	156
Poz. pracownicy umysłowi	39	49	10	3	0	145
Pracownicy fiz.- umysł.	35	54	6	2	3	108
Robotnicy wykwalifikowani	35	47	14	2	2	335
Robotnicy niewykwalifik.	18	49	17	5	10	196
Rolnicy	13	48	21	8	10	126
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	28	46	14	4	8	412
Uczniowie i studenci	21	67	8	0	4	24
Bezrobotni	24	49	20	3	4	117
Gospodynie domowe i inni	23	53	10	3	10	98
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 500 tys.zł	22	48	19	5	6	116
500 tys. - 999 tys.	25	47	15	4	9	375
1000 tys. - 1499 tys.	27	50	14	3	5	336
1500 tys. - 1999 tys.	37	50	9	2	2	171
2000 tys. i powyżej	45	47	7	1	1	165
Ocena własnych war. mater.						
Złe	28	49	12	3	8	530
Średnie	28	49	15	4	4	497
Dobre	43	43	10	1	4	160
Udział w prakt. religijnych						
Częściej niż raz w tyg.	35	49	10	0	6	82
Raz w tygodniu	25	53	14	3	5	564
1 - 3 razy w miesiącu	28	45	17	4	6	189
Kilka razy w roku	33	42	12	4	8	215
Rzadziej	40	45	7	2	5	82
Nigdy	47	45	6	0	2	53

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, z ochroną środowiska naturalnego w naszym kraju jest lepiej, tak samo czy też gorzej niż trzy - cztery lata temu?

(%)

	Zdecydowa- nie lepiej	Trochę lepiej	Tak samo	Trochę gorzej	Zdecydowa- nie gorzej	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	1	23	34	19	14	9	1182
Płeć							
Mężczyźni	1	27	36	17	12	7	561
Kobiety	1	19	32	22	15	12	621
Wiek							
do 24 lat	0	32	25	28	6	9	81
25-34	2	27	35	18	11	6	195
35-44	1	23	35	20	15	7	304
45-54	1	25	33	17	14	10	193
55-64	2	21	36	18	16	8	182
65 lat i więcej	0	15	34	20	15	16	225
Miejsce zamieszkania							
Wieś	1	19	34	19	12	15	504
Miasto	1	26	33	20	15	5	678
Miasto							
do - 20 tys	0	24	30	22	17	6	116
20 - 50 tys.	1	19	40	22	12	7	102
50 - 100 tys.	1	32	29	19	16	4	174
100 tys. - 1 mln.	1	27	34	18	15	6	238
Warszawa	2	15	40	21	17	4	47
Region							
Północny	1	23	36	19	16	4	135
Zachodni	0	24	37	14	12	13	136
Środkowozachodni	1	25	29	24	16	6	178
Środkowy	1	15	32	22	14	16	203
Wschodni	1	22	36	18	9	13	130
Południowo-wschodni	1	23	34	19	13	11	194
Południowo-zachodni	1	28	35	18	15	3	206
Wykształcenie							
Podstawowe	1	16	35	19	13	15	487
Zasadnicze zawodowe	1	23	33	23	14	5	297
Średnie	0	30	30	19	14	6	301
Wyższe	2	34	37	11	12	3	97
Miejsce pracy							
Własne, rodzinne przeds.	0	22	39	18	11	10	197
Zakład prywatny	3	24	26	18	19	10	68
Zakład spółdzielczy	1	23	35	19	9	13	86
Sfera budżetowa	1	24	32	23	13	8	160
Zakład państwowy	1	24	34	19	15	7	483
Zakł. sprywat., sp. akcyjna	0	36	30	20	14	0	56
Grupa społ.-zaw.pracujący							
Kadra kier., inteligencja	1	37	30	13	15	3	156
Poz. pracownicy umysłowi	1	23	33	23	14	7	144
Pracownicy fiz.- umysł.	1	22	31	26	15	6	108
Robotnicy wykwalifikowani	1	26	37	18	13	6	334
Robotnicy niewykwalifik.	2	19	31	19	14	15	194
Rolnicy	0	14	41	22	11	12	125
Bierni zawodowo							
Renciści i emeryci	0	18	33	19	15	14	412
Uczniowie i studenci	0	33	25	38	0	4	24
Bezrobotni	1	18	37	18	16	11	113
Gospodynie domowe i inni	3	15	35	22	17	7	98
Dochody na jedną osobę							
Poniżej 500 tys.zł	2	18	31	25	16	9	114
500 tys. - 999 tys.	1	20	35	18	13	13	372
1000 tys. - 1499 tys.	1	23	34	19	14	9	337
1500 tys. - 1999 tys.	0	22	42	18	14	4	170
2000 tys. i powyżej	3	33	25	21	14	4	165
Ocena własnych war. mater.							
Złe	1	18	34	20	16	11	527
Średnie	1	25	34	19	13	9	496
Dobre	3	33	31	17	11	5	159
Udział w prakt. religijnych							
Częściej niż raz w tyg.	0	23	32	18	20	7	82
Raz w tygodniu	1	23	35	20	12	9	563
1 - 3 razy w miesiącu	1	25	30	23	13	9	186
Kilka razy w roku	1	19	34	16	16	12	213
Rzadziej	1	32	33	12	13	9	82
Nigdy	2	22	39	19	13	6	54

Tabela 4. Od czego, Pana(i) zdaniem, w największym stopniu zależy poprawa stanu środowiska?
Proszę wybrać dwa najważniejsze czynniki. 1 - od położenia przez rząd większego nacisku na sprawy ochrony środowiska, 2 - od zaostrzenia przepisów prawnych w zakresie ochrony środowiska, 3 - od zaostrzenia kontroli i skuteczniejszego egzekwowania istniejącego prawa, 4 - od olśnej poprawy sytuacji finansowej państwa i gmin, 5 - od zwiększenia aktywności władz lokalnych w dziedzinie ochrony środowiska, 6 - od uznania przez nasze społeczeństwo czystego środowiska za ważny problem,

(%)

	1	2	3	4	5	6	Trudno powie- dzieć	Liczba osób
Ogółem	36	34	31	38	20	30	6	1182
Płeć								
Mężczyźni	37	34	31	39	21	30	5	564
Kobiety	36	35	31	38	20	29	6	618
Wiek								
do 24 lat	39	38	28	28	23	38	2	82
25-34	36	32	34	42	18	33	3	198
35-44	38	40	31	38	23	26	2	304
45-54	35	32	32	41	21	31	4	194
55-64	32	30	34	40	18	34	7	179
65 lat i więcej	38	32	26	35	19	25	15	223
Miejsce zamieszkania								
Wies	38	32	29	44	17	26	8	504
Miasto	35	36	33	34	22	33	4	678
Miasto								
do - 20 tys.	29	32	30	33	31	37	5	115
20 - 50 tys.	38	37	31	40	18	30	5	104
50 - 100 tys.	40	37	30	33	22	31	2	174
100 tys. - 1 mln.	32	35	37	34	21	32	5	237
Warszawa	40	36	30	32	19	34	2	47
Region								
Północny	31	40	39	39	21	26	3	137
Zachodni	44	35	28	38	21	29	3	138
Środkowozachodni	34	34	39	44	18	27	3	179
Środkowy	38	36	25	32	22	29	7	202
Wschodni	36	34	20	32	22	39	14	130
Południowo-wschodni	37	28	21	48	21	35	7	190
Południowo-zachodni	33	34	42	34	18	26	4	206
Wykształcenie								
Podstawowe	37	35	27	38	18	26	11	483
Zasadnicze zawodowe	37	36	34	36	24	28	3	299
Średnie	36	32	32	42	20	33	2	303
Wyższe	27	33	39	37	16	45	1	97
Miejsce pracy								
Własne, rodzinne przeds.	33	35	34	40	23	26	6	197
Zakład prywatny	32	35	39	39	22	29	1	69
Zakład spółdzielczy	37	40	33	38	19	29	3	86
Sfera budżetowa	35	31	30	41	17	42	3	160
Zakład państwowy	38	36	31	38	21	28	5	485
Zakł. sprywat., sp. akcyjna	49	36	33	35	27	20	0	55
Grupa społ.-zaw.pracujący								
Kadra kier., inteligencja	28	37	40	38	17	40	0	156
Poz. pracownicy umysłowi	44	30	26	37	24	37	1	145
Pracownicy fiz.- umysł.	29	44	32	35	22	37	1	108
Robotnicy wykwalifikowani	40	36	32	37	22	25	3	334
Robotnicy niewykwalifik.	37	35	28	43	18	22	10	195
Rolnicy	34	31	36	40	20	22	9	125
Bierni zawodowo								
Renciści i emeryci	35	31	27	37	20	28	12	407
Uczniowie i studenci	21	38	29	54	17	42	0	24
Bezrobotni	40	37	30	34	23	29	4	117
Gospodynie domowe i inni	42	30	35	35	14	34	3	97
Dochody na jedną osobę								
Poniżej 500 tys. zł	39	29	29	41	22	31	4	115
500 tys. - 999 tys.	37	37	27	43	20	27	5	372
1000 tys. - 1499 tys.	38	33	35	35	18	28	7	335
1500 tys. - 1999 tys.	37	29	30	35	26	33	7	171
2000 tys. i powyżej	30	38	33	36	20	36	2	165
Ocena własnych war. mater.								
Złe	38	33	31	41	19	28	6	528
Średnie	35	35	33	35	22	31	6	495
Dobre	33	36	26	40	20	33	6	159
Udział w prakt. religijnych								
Częściej niż raz w tyg.	26	33	33	32	22	38	11	82
Raz w tygodniu	36	34	31	40	20	30	4	560
1 - 3 razy w miesiącu	45	35	30	38	14	25	8	189
Kilka razy w roku	32	37	28	37	25	29	5	214
Rzadziej	35	32	33	40	22	30	5	81
Nigdy	41	28	37	31	17	31	9	54

Tabela 5. Czy Pana(i) miejscowość leży na terenie, który zaliczył(a)by Pan(i) do obszarów o szczególnie zatrutym środowisku?

(%)

	Zdecydowa- nie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowa- nie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	24	19	43	11	4	1187
Płeć						
Mężczyźni	22	18	45	11	3	565
Kobiety	25	19	40	12	4	622
Wiek						
do 24 lat	26	16	40	17	1	82
25-34	22	20	43	13	2	198
35-44	26	18	43	11	2	304
45-54	23	19	43	11	4	194
55-64	25	23	43	8	2	183
65 lat i więcej	21	17	43	11	9	224
Miejsce zamieszkania						
Wieś	6	15	55	19	6	508
Miasto	37	22	34	6	2	679
Miasto						
do - 20 tys.	9	14	65	9	3	116
20 - 50 tys.	29	31	35	5	1	104
50 - 100 tys.	50	20	20	7	3	174
100 tys. - 1 mln.	41	23	29	5	1	237
Warszawa	51	19	30	0	0	47
Region						
Północny	9	12	58	18	3	137
Zachodni	34	27	34	2	2	137
Środkowozachodni	12	18	46	22	2	179
Środkowy	28	20	44	5	3	203
Wschodni	3	14	50	24	10	131
Południowo-wschodni	17	16	52	9	6	194
Południowo-zachodni	51	23	20	4	1	206
Wykształcenie						
Podstawowe	16	19	45	13	7	488
Zasadnicze zawodowe	22	21	44	11	2	299
Średnie	33	18	39	9	1	303
Wyższe	38	14	38	9	0	97
Miejsce pracy						
Własne, rodzinne przeds.	15	17	44	17	7	197
Zakład prywatny	26	16	49	9	1	70
Zakład spółdzielczy	20	12	50	12	7	86
Sfera budżetowa	29	14	44	11	2	160
Zakład państwowy	29	22	38	9	2	486
Zakł. sprywat., sp.akcyjna	23	29	41	5	2	56
Grupa społ.-zaw.pracujący						
Kadra kier., inteligencja	31	17	41	8	3	156
Poz. pracownicy umysłowi	38	21	33	8	0	145
Pracownicy fiz.- umysł.	28	19	47	6	0	108
Robotnicy wykwalifikowani	25	22	41	9	2	335
Robotnicy niewykwalifik.	19	17	45	13	6	197
Rolnicy	7	16	46	22	9	125
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	24	20	40	10	6	411
Uczniowie i studenci	29	17	29	25	0	24
Bezrobotni	21	21	42	14	3	117
Gospodynie domowe i inni	15	18	54	10	2	98
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 500 tys.zł	5	18	60	14	3	116
500 tys. - 999 tys.	15	16	51	13	6	375
1000 tys. - 1499 tys.	28	19	38	13	3	337
1500 tys. - 1999 tys.	28	24	38	8	2	170
2000 tys. i powyżej	44	20	26	7	3	165
Ocena własnych war. mater.						
Złe	24	17	44	11	4	531
Średnie	21	20	46	11	3	496
Dobre	32	20	30	14	4	160
Udział w prakt. religijnych						
Częściej niż raz w tyg.	27	18	41	10	4	82
Raz w tygodniu	19	19	46	13	3	563
1 - 3 razy w miesiącu	15	22	44	13	6	189
Kilka razy w roku	30	18	39	9	4	215
Rzadziej	39	16	34	7	4	82
Nigdy	44	19	26	9	2	54

-Tabela 6. Kto przede wszystkim powinien podejmować działania na rzecz poprawy stanu środowiska w Pana(i) miejscowości? Proszę wybrać nie więcej niż dwie możliwości.
1 - władze centralne, rząd, 2 - władze wojewódzkie, wojewoda, 3 - władze lokalne gminy, w której Pan(i) mieszka, 4 - dyrekcje przedsiębiorstw z terenu gminy, 5 - partie ekologiczne, 6 - stowarzyszenia i społeczne organizacje ekologiczne, 7 - mieszkańcy miasta, gminy w ramach akcji społecznych, 8 - nikt, nie ma takiej potrzeby

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	Trudno powie- dzieć	Liczba osób
Ogółem	25	40	63	22	9	6	24	0	5	1185
Płeć										
Mężczyźni	27	38	66	21	11	7	22	1	4	563
Kobiety	24	41	60	24	7	5	26	0	6	622
Wiek										
do 24 lat	24	38	67	26	7	7	26	0	1	82
25-34	20	42	62	25	9	8	29	1	1	197
35-44	25	41	64	22	11	4	28	0	3	304
45-54	27	40	64	20	11	7	22	1	3	194
55-64	29	32	64	26	10	5	20	0	6	183
65 lat i więcej	26	42	57	19	5	8	22	0	12	223
Miejsce zamieszkania										
Wieś	24	35	73	16	5	3	29	1	8	508
Miasto	26	43	55	27	12	9	21	0	2	677
Miasto										
do - 20 tys.	20	15	76	35	8	10	27	1	5	115
20 - 50 tys.	36	36	51	27	13	8	24	0	5	104
50 - 100 tys.	23	47	61	32	9	5	16	0	1	173
100 tys. - 1 mln.	24	60	44	23	16	9	20	0	1	237
Warszawa	43	32	47	15	11	17	30	0	2	47
Region										
Północny	19	47	68	23	11	4	22	0	4	136
Zachodni	31	37	61	28	11	7	22	0	3	137
Środkowozachodni	15	41	69	32	6	6	26	1	2	179
Środkowy	26	42	64	13	10	8	22	0	5	202
Wschodni	27	37	54	17	6	5	31	2	15	131
Południowo-wschodni	25	38	65	19	6	7	29	1	5	194
Południowo-zachodni	33	37	57	25	13	6	20	0	1	206
Wykształcenie										
Podstawowe	26	38	63	20	7	7	23	1	8	486
Zasadnicze zawodowe	24	38	69	26	8	5	25	0	3	299
Średnie	25	43	59	22	13	6	27	0	2	303
Wyższe	28	42	56	28	10	8	25	1	0	97
Miejsce pracy										
Własne, rodzinne przeds.	24	37	71	23	6	4	21	2	5	197
Zakład prywatny	24	39	59	11	11	13	30	1	6	70
Zakład spółdzielczy	26	35	69	13	12	4	34	0	5	85
Sfera budżetowa	22	44	61	21	10	8	30	1	3	160
Zakład państwowy	25	41	61	25	9	7	21	0	4	485
Zakł. sprywat., sp. akcyjna	34	41	59	30	9	5	21	0	0	56
Grupa społ.-zaw.pracujący										
Kadra kier., inteligencja	28	44	65	21	12	4	25	1	0	156
Poz. pracownicy umysłowi	26	44	59	22	12	8	26	0	1	145
Pracownicy fiz.- umysł.	23	39	62	26	6	6	35	0	0	108
Robotnicy wykwalifikowani	26	37	63	26	11	7	22	0	4	334
Robotnicy niewykwalifik.	22	43	62	19	7	7	23	1	10	196
Rolnicy	25	34	73	20	5	4	19	2	6	125
Bierni zawodowo										
Rencisci i emeryci	27	37	60	20	8	7	22	0	10	410
Uczniowie i studenci	17	25	79	33	13	8	25	0	0	24
Bezrobotni	22	44	66	16	13	5	27	1	3	117
Gospodynie domowe i inni	28	41	61	22	6	4	29	0	4	97
Dochody na jedną osobę										
Poniżej 500 tys.zł	31	41	61	19	9	3	24	2	4	116
500 tys. - 999 tys.	21	39	66	21	7	7	29	1	6	374
1000 tys. - 1499 tys.	26	39	63	20	9	8	23	0	5	337
1500 tys. - 1999 tys.	28	41	63	20	12	4	25	1	3	169
2000 tys. i powyżej	28	40	56	33	11	7	18	0	2	165
Ocena własnych war. mater.										
Złe	27	41	62	19	9	6	23	1	6	529
Średnie	22	39	64	26	9	6	26	0	4	496
Dobre	28	39	60	22	9	8	24	1	4	160
Udział w prakt. religijnych										
Częściej niż raz w tyg.	21	34	65	20	11	9	29	0	7	82
Raz w tygodniu	24	39	64	22	10	6	27	1	4	562
1 - 3 razy w miesiącu	26	47	61	21	5	6	22	1	6	189
Kilka razy w roku	26	39	63	22	9	5	25	0	4	214
Rzadziej	29	32	59	28	13	10	17	0	6	82
Nigdy	31	48	59	28	7	4	9	0	6	54

Tabela 7. Które z wymienionych zagrożeń środowiska są Pana(i) zdaniem najgroźniejsze dla świata?
 Proszę wybrać 3 najważniejsze. 1 - zmniejszenie się powłoki ozonowej w atmosferze, tak zwana "dziura ozonowa", 2 - ocieplenie się klimatu na Ziemi, tak zwany "efekt szklarniowy", 3 - kwaśne deszcze, 4 - wycinanie lasów tropikalnych, powodujące zaburzenia klimatyczne, 5 - giniecie niektórych gatunków zwierząt i roślin, 6 - wyczerpywanie się surowców naturalnych, 7 - zanieczyszczenie powietrza powodowane przez przemysł, 8 - zanieczyszczenie rzek, jezior i mórz, 9 - wszystkie są równie groźne dla świata

(%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Liczba osób
Ogółem	63	27	38	30	16	8	48	47	11	1176
Płeć										
Mężczyźni	63	29	40	31	15	8	46	45	12	563
Kobiety	64	25	36	28	16	8	50	50	10	613
Wiek										
do 24 lat	72	21	24	34	17	11	55	44	12	82
25-34	72	30	35	33	14	8	44	46	9	198
35-44	69	32	37	30	14	9	45	48	8	304
45-54	71	28	42	27	16	8	49	47	7	191
55-64	51	23	38	31	13	7	52	48	22	181
65 lat i więcej	48	23	44	26	22	6	48	50	12	218
Miejsce zamieszkania										
Wieś	59	22	43	24	16	11	51	53	10	500
Miasto	67	31	34	34	16	6	46	43	12	676
Miasto										
do - 20 tys.	62	23	29	33	16	9	48	47	22	116
20 - 50 tys.	74	38	44	30	13	4	47	38	12	104
50 - 100 tys.	60	31	35	29	18	3	50	41	13	173
100 tys. - 1 mln.	68	30	30	40	17	6	46	43	9	235
Warszawa	79	43	43	36	6	9	34	49	0	47
Region										
Północny	66	28	42	30	18	4	56	42	8	137
Zachodni	70	39	47	16	10	3	48	40	10	137
Środkowozachodni	68	21	38	35	15	11	46	57	4	179
Środkowy	69	29	40	34	13	7	46	48	4	201
Wschodni	58	20	27	25	22	11	47	53	23	128
Południowo-wschodni	52	25	31	32	15	10	55	48	19	191
Południowo-zachodni	61	29	40	30	18	7	42	42	11	203
Wykształcenie										
Podstawowe	53	23	45	21	16	8	51	52	13	478
Zasadnicze zawodowe	68	25	38	35	16	10	47	41	11	299
Średnie	75	32	29	34	17	6	46	46	6	302
Wyższe	60	39	30	38	11	6	46	46	14	97
Miejsce pracy										
Własne, rodzinne przeds.	57	30	43	28	12	9	50	50	9	195
Zakład prywatny	65	29	38	26	12	13	46	42	14	69
Zakład spółdzielczy	60	33	38	34	17	6	40	43	15	86
Sfera budżetowa	73	34	31	33	13	7	44	47	11	160
Zakład państwowy	63	24	40	30	17	8	48	47	9	483
Zakł. sprywat., sp. akcyjna	71	32	30	29	20	2	57	41	9	56
Grupa społ.-zaw.pracujący										
Kadra kier., inteligencja	68	37	33	39	14	8	45	38	10	156
Poz. pracownicy umysłowi	77	30	29	30	18	4	55	46	3	145
Pracownicy fiz.- umysł.	66	34	41	34	6	9	43	53	6	108
Robotnicy wykwalifikowani	62	26	36	33	20	9	46	46	11	334
Robotnicy niewykwalifik.	61	23	43	20	13	8	46	44	19	194
Rolnicy	50	24	51	24	13	7	50	54	11	123
Bierni zawodowo										
Renciści i emeryci	52	24	41	29	18	7	49	50	15	403
Uczniowie i studenci	79	25	17	50	8	4	58	46	13	24
Bezrobotni	76	23	41	31	17	6	41	51	7	116
Gospodynie domowe i inni	64	21	40	27	12	10	54	53	12	97
Dochody na jedną osobę										
Poniżej 500 tys. zł	60	15	42	29	18	12	53	50	16	115
500 tys. - 999 tys.	65	25	38	23	14	8	48	51	14	370
1000 tys. - 1499 tys.	61	27	45	32	16	8	49	46	6	333
1500 tys. - 1999 tys.	64	36	30	34	16	6	45	43	13	170
2000 tys. i powyżej	65	31	32	36	17	6	48	43	10	165
Ocena własnych war. mater.										
Złe	64	27	43	27	15	6	46	48	11	525
Średnie	63	24	35	31	16	9	51	47	11	491
Dobre	62	35	30	32	16	11	49	48	8	160
Udział w prakt. religijnych										
Częściej niż raz w tyg.	65	28	25	33	11	7	52	47	12	81
Raz w tygodniu	61	26	40	28	16	8	50	51	10	559
1 - 3 razy w miesiącu	66	24	42	28	17	8	53	44	8	187
Kilka razy w roku	64	29	41	31	15	7	37	45	15	213
Rzadziej	63	25	30	33	12	7	53	47	11	81
Nigdy	68	42	26	40	23	6	42	28	15	53